

Fizikailag aktív kortársak prototípusészlelése szegedi egyetemisták körében

Keresztes Noémi¹, Pikó Bettina¹, John de Wit²,
Horváth Gábor³, Szilágyi Nóra⁴

¹ Szegedi Tudományegyetem, Magatartástudományi Intézet, Ifjúságkutató Munkacsoport

² UNSW Australia, Centre for Social Research in Health, Utrecht University, Department of Interdisciplinary Social Science

³ Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Testnevelés és Sporttudományi Intézet

⁴ Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Kar, Egészségtudományi Doktori Iskola, Sport és Egészségtudományi Program

Fiatal Sporttudósok IV. Budapest, 2016. 12. 03.

„Ez a kutatás a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001
Nemzeti Kiválóság Program című kiemelt projekt
keretében zajló kutatás és a projekt az Európai Unió
támogatásával, az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósult meg.
„Egyetemista fiatalok szociális képzete a szabadidős
fizikai aktivitásról és a társas hatások”
(A2-MZPD-12-0294)

Bevezetés I.

- **Szociális képzetek szerep az egészségmagatartással kapcsolatos döntésekben** (Werch, 2007)
- **Dohányzáshoz és alkoholfogyasztáshoz kapcsolódó szociális képzetek** (Haddock & Zanna, 1994, Piko, Bak & Gibbons, 2007)
- **Szerhasználattal kapcsolatos pozitív attitűd és szerhasználatban való részvétel esélyének növekedése**

Bevezetés II.

- **Egészséges táplálkozással és sportolással kapcsolatos szociális képzetek** (Gerrits, O'Hara, Piko, Gibbons, Ridder & et al, 2009, Ravis & Sheeran, 2003)
- **Egészségvédő magatartásformák valószínűségének emelkedése**
- **Képzetek megismerésének jelentősége az egészségfejlesztési gyakorlatban**

Prototípus és magatartás I.

- Olyan szociális képzetek, amelyeket az egyének olyan más egyénekről alkotnak, akiket bizonyos magatartásforma jellemez (Gibbons és Gerrard 1995, Ravis és Sheeran 2003)
- “Tipikus...” szociális képzetek
- Képzet körülírása közvetlen élmény nélkül

Prototípus és magatartás II.

- **Kialakulásuk kora gyermekkorban** (Andrews & Peterson, 2006)
- **Korábbi kutatások kiemelt célcsoportjai**
- **Képzetek változása a különböző életkori szakaszokban**
- **Fiatal felnőtt populáció – megnövekedett tudatosság** (Arnett, 2000)
- **Erősebb motiváció a képzetek megváltoztatására és a pozitív üzenetek befogadására**

Prototípus/Hajlandóság Modell (PWM)

- **Duális folyamat modell** (Gibbons & Gerrard, 1997)
 - **1. Szándék** (intenció) – ok, indok
 - **2. Hajlandóság** – szociális-visszaható
- **A kedvező vagy kívánatos célt közvetítő prototípusok nagyobb hajlandósággal járnak együtt, amely könnyen vezet magatartási döntésekhez, ha erre alkalom adódik**

Prototípusok szociális korrelátumai

- A prototípusok képzeteket írnak le szociális kontextusban
- Befolyásolhatják a magatartást bizonyos társas magatartási elemeken keresztül
- Pl. társas összehasonlítás, versengés, társas támogatás, társas hálózat, valakihez való tartozás

Kutatás céljai

- **1. Prototípusészlelés szociális háttérének feltérképezése**
- **2. Képzetek – fizikailag aktív kortársakról**
- **3. Klaszterek képzése és a válaszadó fiatalok csoportjainak azonosítása**
- **4. Klaszterek közötti különbségek felderítése**
(szociodemográfiai háttér, sporttal kapcsolatos tényezők, szociális attitűdök és a szociális média aktivitás szerint)

Minta és módszer

- SZTE hallgatók (ÁOK, TTIK, JGYPK)
- Önkitöltéses kérdőíves módszer
- N = 515; 51.2% férfi, 48.8% nő
- 81.3% magyar és 18.7% nemzetközi hallgató
- Életkor: 18-31 év (M=21.8 év S.D.=2.26 év)
- Válaszadási arány 79.2%
- 62.5% középosztálybelinek vallotta magát

Mérőeszközök I.

- **Szociodemográfiai háttér**
- **Sporttal kapcsolatos tényezők: rendszeressége, szervezettsége, társas környezet aktivitása**
(Keresztes et al, 2008, Keresztes, Pluhár & Pikó, 2003 , Keresztes, 2015, Page, Ihasz, Simonek, Klarova & Hantiu, 2007)
- **Prototípusészlelés - 14 elemű bipoláris skála**
(Gibbons & Gerrard, 1995 , Gerrits et al, 2009)

Mérőeszközök II.

- **Szociális attitűdök – valakihez való tartozás** (Leary, Kelly, Cottrell & Schreindorfer, 2013), **társas összehasonlítás** (INCOM; Gibbons & Buunk, 1999; Piko, Luszczynska, Gibbons, & Teközel, 2005), **versengő attitűd** (Houston, Harris, McIntire, & Francis, 2002)
- **Társas média-használat** (Egger & Rauterberg, 1996; Ivanova, 2013)
- **Társas támogatás és társas hálózat** (Yu, Renton & Schmidt, 2011)

Eredmények I.

Prototípusképzetek a fizikailag aktív kortársakról:	Átlag	S.D.
1.Felelőtlen/Felelősséget vállaló	5.46	1.25
2.Aktív/Passzív	2.42	1.86
3.Hanyag/Pedáns	4.73	1.37
4.Fegyelmezetlen/Fegyelmezett	5.38	1.49
5. Magabiztos/Bizonytalan	2.79	1.80
6.Jövőorientált/Mának élő	3.33	1.62
7. Okos/Buta	3.32	1.36
8. Nem sportos/Sportos	5.97	1.63
9. Dundi/Karcsú	5.40	1.43
10. Elégedett/Elégedetlen	2.96	1.51
11. Ápolatlan/Ápolt	5.45	1.47
12. A külső nem fontos/Fontos	5.31	1.39
13. Vonzó/Nem vonzó	2.87	1.47
14. Népszerű/Népszerűtlen	3.10	1.36
Pozitív prototípus skála (min:29, max: 98, item átlag: 5.22)	73.2	12.81

Eredmények II.

Fizikailag aktív kortársak prototípusai	Férfi		Nő	
	Átlag	S.D.	Átlag	S.D.
1.Feelőtlen/Felelősséget vállaló**	5.30	1.29	5.62	1.19
2.Aktív/Passzív*	2.61	1.86	2.21	1.84
3.Hanyag/Pedáns**	4.54	1.30	4.92	1.42
4.Fegyelmezetlen/Fegyezett**	5.19	1.56	5.58	1.38
5.Magabiztos/Bizonytalan	2.92	1.84	2.66	1.75
6.Jövőorientált/Mának élő	3.47	1.56	3.20	1.67
7.Okos/Buta	3.43	1.34	3.21	1.38
8. Nem sportos/Sportos**	5.78	1.71	6.17	1.53
9. Dundi/Karcsú**	5.24	1.44	5.57	1.41
10. Elégedett/Elégedetlen	3.05	1.47	2.86	1.55
11. Ápolatlan/Ápolt	5.34	1.49	5.57	1.44
12. A külső nem fontos/Fontos	5.20	1.42	5.42	1.36
13. Vonzó/Nem vonzó*	3.00	1.44	2.74	1.49
14. Népszerű/Népszerűtlen	3.10	1.35	3.10	1.38
Pozitív prototípus skála*** (min:29, max:98, ffi alszála átlaga: 5.06, női alszála átlaga: 5,37)	70.95	12.80	75.18	12.49

Megjegyzés: t-test, *p<0.05; **p<0.01, ***p<0.001

Eredmények III.

Fizikailag aktív kortársak prototípusai	Alacsony aktivitású csoport		Magas aktivitású csoport	
	Átlag	S.D.	Átlag	S.D.
1.Felelőtlen/Felelősséget vállaló***	5.11	1.43	5.64	1.10
2.Aktív/Passzív	2.59	1.84	2.33	1.87
3.Hanyag/Pedáns	4.63	1.47	4.79	1.31
4.Fegyelmezetlen/Fegyelmezett**	5.12	1.50	5.52	1.47
5. Magabiztos/Bizonytalan	2.97	1.86	2.70	1.76
6. Jövőorientált/Mának élő	3.43	1.62	3.27	1.60
7.Okos/Buta**	3.55	1.35	3.20	1.35
8. Nem sportos/Sportos**	5.63	1.80	6.15	1.50
9. Dundi/Karcsú	5.28	1.49	5.46	1.40
10. Elégedett/Elégedetlen*	3.15	1.60	2.86	1.46
11. Áplatlan/Ápolt***	5.13	1.53	5.62	1.41
12. A külső nem fontos/Fontos	5.42	1.42	5.24	1.37
13. Vonzó/Nem vonzó**	3.15	1.57	2.72	1.40
14. Népszerű/Népszerűtlen***	3.50	1.43	2.88	1.27
Pozitív prototípus skála*** (min:29, max:98, alacsony csoport item átlagai: 4.98, magas csoport item átlagai:5.30)	69.81	13.31	74.20	12.67

Megjegyzés: t-test, *p<0.05; **p<0.01, ***p<0.001

Fizikailag aktív kortársak prototípusai	1. klaszter	2. klaszter	3. klaszter
1. Felelőtlen/Felelősséget vállaló (Terjedelem: 1-7, Átlag: 5.46, S.D:1.25)	4.66	5.88	4.67
2. Aktív/Passzív (Terjedelem: 1-7, Átlag:2.42, S.D:1.86)	3.87	1.42	4.86
3. Hanyag/Pedáns (Terjedelem: 1-7, Átlag:4.73, S.D:1.37)	4.07	5.28	2.69
4. Fegyelmezetlen/Fegyelmezett (Terjedelem: 1-7, Átlag:5.38; S.D:1.49)	4.81	5.97	2.53
5. Magabiztos/Bizonytalan (Terjedelem: 1-7, Átlag:2.79, S.D:1.80)	4.12	1.93	5.00
6. Jövőorientált/Mának élő (Terjedelem: 1-7, Átlag: 3.33, S.D:1.62)	4.25	2.73	4.83
7. Okos/Buta (Terjedelem: 1-7, Átlag: 3.32, S.D:1.36)	3.91	2.91	4.64
8. Nem sportos/Sportos (Terjedelem: 1-7, Átlag: 5.97, S.D:1.63)	5.66	6.63	1.86
9. Dundi/Karcsú (Terjedelem: 1-7, Átlag: 5.40, S.D: 1.43)	5.21	5.90	2.14
10. Elégedett/Elégedetlen (Terjedelem: 1-7, Átlag: 2.96, S.D:1.51)	3.81	2.40	4.25
11. Apolatlan/Apolt (Terjedelem: 1-7, Átlag: 5.45, S.D:1.47)	5.18	5.96	2.28
12. A külső nem fontos/Fontos (Terjedelem: 1-7, Átlag: 5.31, S.D: 1.39)	5.49	5.44	3.67
13. Vonzó/Nem vonzó (Terjedelem: 1-7, Átlag: 2.87; S.D: 1.47)	3.66	2.32	4.22
14. Népszerű/Népszerűtlen (Terjedelem: 1-7, Átlag: 3.10, S.D: 1.36)	3.66	2.70	4.14
<i>Klaszterek elnevezése</i>	<i>„Pozitív megjelenés képzetei”</i>	<i>Pozitív megjelenés és pozitív személyiség képzetei”</i>	<i>„Negatív képzetek”</i>
<i>Gyakoriság a mintában (%)</i>	<i>26%</i>	<i>58.4%</i>	<i>6.99%</i>

Eredmények V.

%	„Pozitív megjelenés képzetei” csoport	Pozitív megjelenés és pozitív személyiség képzetei” csoport	Negatív képzetek csoport
SPORTOLÁSI SZOKÁSOK VALTOZOI			
Aktivitás szintje***			
Alacsony aktivitású csoport	49.6	28.0	37.1
Magas aktivitású csoport	50.4	72.0	62.9
Szignifikancia khi- négyzet próba, ***p<0.001			
Sportolás szervezettsége			
Egyetem keretein belül	15.1	13.7	16.7
Szervezetett sport klub	37.8	45.7	26.7
Barátokkal	27.7	19.1	30.0
Egyedül	19.3	21.5	26.7
Szignifikancia khi-négyzet próba, p>0.05			
Sportolás (kivel?)....			
Barátokkal	57.8	54.5	51.9
Csoportársakkal	6.9	11.8	11.1
Egyedül	28.4	26.0	29.6
Egyéb	6.9	7.7	7.4
Szignifikancia khi- négyzet próba, p>0.05			
Rendszeresen aktív barátok száma*			
Egyik sem	3.0	2.3	2.8
Néhányan	49.2	39.8	52.8
Barátaim fele	23.5	19.4	16.7
Többségük	23.5	37.1	22.2
Mindegyikük	0.8	1.3	5.6
Szignifikancia khi- négyzet próba, *p<0.05			

Eredmények VI.

	„Pozitív megjelenés képzetei” csoport		„Pozitív megjelenés és pozitív személyiség képzetei” csoport		„Negatív képzetek” csoport	
	Átlag	S.D.	Átlag	S.D.	Átlag	S.D.
társas hálózat skála*	22.64	4.17	23.55	4.15	22.40	4.74
valakihez való tartozás skála*	32.50	5.89	33.87	6.29	32.32	5.72
társas összehasonítás skála	36.11	6.45	37.47	7.53	47.46	10.66
versengő attitűd skála**	43.80	10.23	47.46	10.66	47.03	9.84
társas támogatás skála**	7.57	1.31	7.94	1.25	7.58	1.39

Megjegyzés: Variancia-analízis (ANOVA), *p<0.05; **p<0.01, ***p<0.001

Összegzés és következtetés

- 1, egyetemista hallgatóknak alapvetően pozitív képzeteik vannak a fizikailag aktív kortársaikról
- 2, annak ellenére, hogy jól meghatározott, homogén képzetekkel rendelkeznek, néhány szignifikáns különbség tapasztalható
- 3, képzeteik alapján 3 önálló csoport különült el
- Eredményeink azt mutatják, hogy specifikus egészségfejlesztő programok szükségesek a különböző alpopulációknak (hatékonyság)
- Jövőbeli kutatásaink: prototípus hasonlóság és kedvezőség (döntéshozás)

**Köszönöm a megtisztelő
figyelmet!**